

A TÁRSAS KÖR MÚLT ÉVI PÁLYÁZATA.

(Felolvastatott a június 29-ki ülésen.)

Midőn a «Társas Kör» szakbizottságának megtisztelő bizalma folytán azon szép föladat jutott osztályrészemül, hogy a legutóbbi pályázat geneziséét és eredményét mint előadó ecseteljem, teljesen tudatában voltam a felelősségnek, melylyel e tisztség össze van kötve. Mindamellett örömmel ragadtam meg az alkalmat annak betöltésére, annál is inkább, mert látva a sikert, ezáltal nemcsak száraz tények fölsorolására, hanem művészetünk fokozott mérvű haladásának apostrofálására is kellemesen ösztönözve érzem magamat.

Megelégedéssel jelenthetem, hogy a «Társas Kör» naptár-szedésre kiírt pályázata a fővárosban meleg érdeklődést ébresztett és a hozzá fűzött várakozást nemcsak minden tekintetben igazolta, hanem azt fölül is múlta.

Pontosan a kitűzött napig négy pályamű érkezett és mind a négy nem mindennapi tehetségre valló versenyképes munka.

Ha tekintetbe vesszük, hogy ez a Kör második ily-szerű kísérlete, ez irányban határozott haladást jelezhetünk.

Mert nem szabad szem elől téveszteni, hogy min-

den kezdet nehéz; minden eszme, minden terv, minden újítás eleinte idegenkedésre, úgyszólván siket fülekre talál. Hosszas előkészület, kitartás és buzdítás kell hozzá, míg egyengetve van a talaj, az eszme diadalútja, mely lassan de biztosan célhoz vezet. Tért nyer, hódít az eszme, míg végre gyökeret ver: kedveltté, szokássá és — szükséggé válik.

Ez illik a versenyzés eszméjére is, melyhez a modern nyomdászat technikai vívmányai mindmeggannyi segédeszközül szolgálnak.

Ez eszközöket föl kell használnia a magyar nyomdásznak, mert minálunk, a hol ipar és művészet sokkal később juthatott virágzásra, mint más polgárisult államokban, kétszeres szükség van a versengésre, persze a szó nemesebb értelmében. A nemes verseny buzdít és erőt kölcsönöz a célba vett munka megvalósítására. A nemes verseny az igazi törekvés, a szép, a tetszetős felé, ez neveli a munkást, ez adja meg neki jórészen az intelligentia csillogó zománczát.

Világrészek, országok és államok, városok és testületek folytonos nagy vetélkedései fényes kiállításokban hirdetik az emberi ész és szorgalom diadalait. Nálunk Magyarországon is mindinkább meghonosulnak a kiállítások. E versengés nem marad hatás nélkül és jó véleményt kelt hazánk kulturája iránt a külföldön.

A művészi iparágak közt a nyomdászat az, mely még leginkább rá van szorulva arra, hogy versenyre bocsáttassék. A kiállításokon vagy sehogy, vagy csak igen fogyatékosan szokott képviselve lenni s e közönyösség folytán nem vehet a külföld tudomást a mi haladásunkról, sőt mi több, még magunk sem lehetünk kellőkép tájékozva képességeink felől.

Pedig nálunk is meg van az alkalom és van lehetőség. Az országos nyomdász-egylet és a kisebb testületek sokat tehetnének e tekintetben. Folytonos buzdítással hozzá lehetne szoktatni a tagokat a gyakoribb kiállításokhoz, versenyekhez stb.

Minden kis testület a maga szerény körében és szerény eszközeivel hozzájárulhat egy szemernyivel a szakma emeléséhez. Ha mindjárt kiállítást nem is, de jutalmakkal járó versenyeket rendezhet egyes szakkérdések megvilágítására, szakmunka-pályázatokat hirdethet és a szakmában haszonnal érvényesíthető újítások vagy czélszerű javítások ismertetésére szolgálhat alkalmat.

A «Társas Kör» e kulturális törekvéseknek szenteli munkásságát. E cél lebegett szemei előtt főnnállása óta mindenkor és ez vezérelte legutóbb is, midőn immár másodízben szakmunkára tűzött ki pályázatot.

Nem félt a kudarcztól, mert bizalmat merített a múltból. És nem is csalódott. Meggyőződhattünk újra, hogy vannak szaktársaink között számosan, a kik a Kör törekvéseit méltányolni tudják és készséggel ragadják meg a kínálgató alkalmat a magyar nyomdászat dicsőbbé tételére. Köszönet e buzgóságért, melylyel midőn művészetünkre fényt hoznak, az összeségnek és egyszersmind önmagoknak is tesznek szolgálatot.

A pályázat szép eredménye is ilyen szolgálat a magyar nyomdászatnak és annak életrevalóságát bizonyítja. A pályamunkák mindegyike, daczára az egyik vagy másikban észlelt szerkezeti hibáknak, mint kiváló műdarab, emberül megállja helyét.

A bíráló-bizottság a művek megítélésénél figyelemmel volt azok előnyeire, de kénytelen volt a hibákra rámutatni. Ez azonban ne riassza vissza az illető-

ket, hanem szolgáljon buzdításul, hogy adandó alkalmalmmal még edzettebb erővel szállhassanak síkra.

A szakbizottság föladata volt, helyes és tapintatos, minden körülményre kiterjedő bírálatot hozni, és ennek alapján odaitélni a jutalmakat.

Nekem, mint az ügy előadójának, jutott a föladat, hogy a pályaműveket ismertetve, a szakbizottság határozatait indokoljam és lehetőleg hű képet nyújtsak a pályázat egyes mozzanatairól.

A «Társas Kör» szakbizottsága ezévi február végén tartott értekezletén indítványomra elhatározta, hogy ezúttal falinaptár-szedésre hirdet pályázatot. E határozatban különösen azon indok vezérelte a bizottságot, hogy ezzel accidenz-szedőinket nagyobb compositiót igénylő mű bemutatására ösztönözze. De más tekintetben is hasznos dolgot vél cselekedni, a mennyiben a jutalmazott naptár az 1889-re megjelenendő «Évkönyv»-höz mint műmelléklet lévén csatolandó, annak terjesztéséről így kellőkép gondoskodva és a szokásos naptár-rész is pótolva leend.

Ebben az értelemben íratott ki a pályázat és tétett közzé ez évi márcziusban a «Typographiá»-ban. Beküldési határidőül május 15-ike lett kitűzve. A jutalmazást illetőleg jónak látta a bizottság az első pályázattól eltérőleg, két pályadíjat tűzni ki, és pedig három aranyat az elsőnek és egy aranyat a másodiknak. Tette pedig ezt a bizottság azért, hogy a nagyobb fáradságot és esetleg még költséget is igénylő munka előállításával némi arányban álljon a jutalmazás és találjon elismerésre a kellő siker mellett az ahhoz legközelebb álló törekvés is.

A kitűzött időpontig négy pályamű érkezett be, a következő jeligékkal: 1. Erős akarat nem ismer akadályt. 2. Többet észszel, mint erővel. 3. Gyakor-

lati dolgot teremteni, legyen főbb törekvésünk.
4. Ember küzdj' és bízva bizzál.

A szakbizottság első érdemleges ülését Úrnapkor tartotta. Ez ülésen általános benyomást szerzett magának a pályamunkákról, de végleges ítéletet nem hozott, hanem abban állapodott meg, hogy a bíráló megejtésére még három elismert szakértőt fog körébe vonni. Minthogy a pályázat nyilvános volt és nemtagok is részt vehettek benne, nem akart ez általános érdekű dologban egyedül dönteni, nehogy bármely oldalról is szemrehányás érje.

Kültagokul javaslatba hozattak: BENDTNER JÓZSEF, BAUER M. J. urak és a «Gépmesterek Köré»-nek egy küldöttje. A nevezett kör felszólításunkra KRAUSE JÓZSEF urat küldte ki, mely készségeért fogadja köszönetünket. Főntisztelt urak levélbeli fölkérésünkre szintén készséggel ígérték meg közreműködésüket és június 10-kén össze is jöttek.

A második ülésen jelen voltak: Bendtner József, Bauer J. M., Krause József, Ács Mihály, Láng József Lipót, Szabó Dezső és Kleinmann Frigyes.

A majdnem egy egész délutánt igénybe vevő beható tanácskozás és a pályázatok fölötti élénk eszmecsere *egyhangú* megállapodásra juttatta a bizottságot.

A pályázatra beküldött naptárakat mind figyelemre méltóaknak találta a bizottság. Mindannyin a gondos kéz és gondolkozó fő nyomai látszanak. De a bizottság nem zárkozhatott el az alól, hogy midőn a legjobbnak ítéli oda a babért és méltó elismeréssel adóz a buzgalomnak, bíráló tisztjéből kifolyólag a pályamunkák gyöngéit is föl ne tárja, és ezzel szavazatát indokolja.

De nézzük magokat a pályamunkákat és taglaljuk azokat a beérkezés sorrendjében.

Az *első* pályamű: «Erős akarat nem ismer akadályt» jeligével, egy nem egészen teljes épület rajzát mutatja, mely a félmunka daczára körzet- és színgazdagsága által első pillanatra megvesztegeti a szemlélőt. Elragadtatva nézzük pár perczig a kétségkívül monumentális alkotást, mely a szedő combinatív képességét tünteti föl. De a káprázat nem tart soká, mert közelebbről vizsgálva, rájövünk, hogy ez a kitünő szorgalommal és vasakarattal keresztülvitt munka egy igen nagy szerkezeti hibában szenved: nincsen stylje, a formatökély fő feltétele: az egyöntetőség hiányzik belőle. A sokféle körzet, pajzskörzet és acantea, architektonikus és cartouche-körzet széttagolja a compositiót, a mi rendkívül nyugtalanító hatással bír. Szóval a sok styl között elvész a gyermek. Ugyanez mondható a színekről, melyek szintén nagyon föltünő vegyületekben vannak alkalmazva. Ennek következtében maga a naptár meglehetősen el van nyomva és nem juthatott kellő érvényre. Eltekintve e hibáktól és attól, hogy szerzője a kiszabott formátumtól nagyon is eltért, dicsérettel kell kiemelni a műszaki képzettséget, mely e szedést jellemzi s mely azt az *accidenza* kiváló termékei közé helyezi.

A *második* pályamunka: «Többet észszel, mint erővel», jeligéjének teljesen megfelelőleg, az észszerűnek adott előjogot az erő fölött. Több benne a phantasia, mint a realismus. Új eszmével lép előtérbe és minden hatásvadászattól mentten igyekszik annak alakot és életet adni. A szedés egyszerű de izléses szegélyben két festő-állványt ábrázol, melyeken a 6—6 hónapra osztott naptár van elhelyezve. Az állvány méretei jól vannak eltalálva és a perspectiva ellen sem lehet kifogást tenni. Az általá-

nosan kedvező benyomást azonban csökkenti, hogy a finomabb *accidenza* iránt fogékonysággal bíró szedő egyedül az állványok föltüntetésére fektette a fősúlyt, a tulajdonképeni naptárt csak mellékesnek tekintvén. A bizottság nézete szerint helyesebb lett volna és több jogosultsággal is bír, két állvány helyett némi diskréczióval egy állványt fölépíteni s arra a teljes naptárt megfelelő *szembetűnőbb* arányban alkalmazni. Így a mindenesetre dicséretet érdemlő eszme jobban érvényre jut vala és nagyobb sikert biztosított volna a máskülönben kitűnő *präcisióval* és *mügonddal* keresztülvitt munkának. A mi a színeket illeti, azok nincsenek ugyan egymással teljes összhangzatba hozva, de némi módosítással tökéletesíthetők lennének. A pályamunka egészben véve azonban önállóságra és eredetiségre vall és arra az örvendetes eseményre enged következtetni, hogy szedőjétől, ki az *accidenza* téres honában úgy látszik nem a kitaposott útakat keresi, ez irányban teljes joggal minél sikerültebb alkotásokat várhatunk.

A *harmadik* pályamunka: «Gyakorlati dolgot teremteni legyen főbb törekvésünk» jeligével lép sorompóba. És habozás nélkül mondhatom, hogy Gambetta e szavai nagyon is ráillenek az illető szedő produktumára. Mert kitűzött jeligéjéhez képest, valóban praktikus dolgot teremtett és e törekvését teljesen diadalra is juttatta. Igaz, hogy műve nem tartozik a kiváltságos remekművek közé, de igen keveset kifogásolható, korrekt, bevégzett egészlet képez. A naptár már első tekintetre megragadja a figyelmet és egyszerű eleganciájával jótékony benyomást gyakorol a szemlélőre. Tiszta, szolid munka, szigorúan keresztülvitt *styl* képezik főbb jellemvonásait az ízléses szedésnek és a technikai készülség méltó kiegészítése a

praktikus fölfogás, melylyel a tulajdonképeni naptár oly könnyen áttekinthetővé van téve. A színek szintén elég szerencsésen vannak megválasztva és teljes összhangban állanak a mű egyszerűségével. Jó eszme volt a szedőtől, hogy a cím két oldalát a póstaforgalom kivonatos ismertetésére használta föl. A nonpareille-soros szekrénykéek igen jól veszik ki magokat, bár valamicskével szabadabban állhatnának; az utolsó sorok után egy térző mindenestre szükséges. A napok és nevek igen elmésen két sorba vannak szedve és kellő megkülönböztetésül nagyon helyesen kétféle írásból, előbbiek petit félkövér mediævalból, utóbbiak csinos nonpareille cursivból. A napok keresztvonalzattal, a hetek pedig csillaggal vannak egymástól elválasztva, a mi szintén ízlésre mutat. Általában véve ez a naptár részeseült a bizottság részéről a legkedvezőbb fogadtatásban; ennek kapcsán azonban némely módosításokat hozott javaslatba, melyek keresztülvitele szükségesnek mutatkozik és a naptárnak bizonyára előnyére fognak válni. A szedésre nézve ugyanis azt ajánlja, hogy a körzet, mely most a formátumhoz mérten kissé sovány, sraffirozott líniákkal némileg kiszélesíttessék, a napokat és neveket jelző számok pedig a két sor közepére illesztessenek, az űr ekképen kétfelé oszolván. A nyomásra nézve azt javasolja, hogy a papír széle chamois vagy khinai barna színű alapot kapjon; így a fehér alapon nyugvó naptár jobban ki fog domborodni. A napokat elválasztó keresztvonalzat gyöngye világosszürke vagy világoskék színben nyomandó. A vörös és kék szín kifogás alá nem eshetik és teljesen megtartandó.

Egybevetve a bizottság észrevételeit a naptár kitünő előnyeivel, a beható bírálat ezt a munkálatot

tartotta első sorban a jutalmazásra legméltóbbnak és egyhangúlag ennek ítélte oda az *első* díjat: a három aranyat.

A *negyedik*, «Ember küzdj és bizva bizzál» jeligéjű, pályamunka szintén minden hivalkodás nélküli, egyszerű alkotás és leginkább a körzet stíluszerű összeállítása és pontos technikája által tűnik ki. Hibája az, hogy a körzet kissé széles és tömör, a mi csak a naptár rováására megy, mely ezáltal meglehetősen háttérbe van szorítva. E vizsátságot azonban nagyban enyhítette volna a színek helyesebb összeválasztása, melyek a most alkalmazott, nagyon is egyhangú árnyalatokban hatástalanok maradnak és így egyáltalában meg nem állhatnak. A naptár szedésében is mutatkoznak hibák. Így például nem lett volna szabad a hónapokat jelző fejecskéket annyira összeszorítani és az olyan rövidítések, mint Szom. Szer. (Szombat, Szerda helyett) meg nem engedhetők.

Mindamellet a szorgos kivitel, a dícséretes törekvés és buzgalom, az intelligens fölfogás és ambíció, mely az egész munkán meglátszik, teljes méltánylatra talált a bizottsághan és ez elismerésének szintén egyhangúlag azzal adott kifejezést, hogy a *második* díjjal, az egy arannyal, ezt a pályamunkát tüntette ki.

A pályázat lefolyására és az itt elmondottakra röviden visszatekintve, bátran állíthatom, hogy az abban szereplő személyek mindegyike megtette kötelességét. Megtették különösen a pályázók, a kik szabad idejük fölládozásával, fáradságos munka és verejték árán vívták ki a közelismerést és köszönetünket, melylyel nekik adózni nem habozunk. A jó vagy kevésbé jól sikerült kísérletek egyaránt tanulságú szolgálhatnak a pályázóknak. A győztesek

bátorságot meríthetnek belőle a jövőre; a kik pedig a harczban nem arattak *teljes* győzedelmet, vigaszt lelhetnek a tudatban, hogy azért *vereséget* nem szenvedtek. Harczedett fegyverek összezsapása volt ez, melynek csak üdvös következményei lehetnek. Kívánom is, hogy legyenek; legyen folytatása e békés harcznak és jelenjenek meg a küzdők ezentúl is minél számosabban és minél sűrűbben a nemes mérkőzés porondján.

Mielőtt előadói tisztemet letenném, köszönetet kell mondanom e helyen azon t. szakférfiaknak is, a kik Körünk szakbizottságának fölkérésére oly szíves készséggel vállalkoztak a pályamunkák megbírálására és elismert competenciájokkal nagyban megkönnyítették a bizottság föladatát s ezzel egyszer-smind megbecsülhetetlen szolgálatot tettek a Kör és a jó ügy szolgálatában.

Köszönetet mondok végre a bizottságnak a személyemet ért bizalomért is.

És most a híven teljesített kötelesség érzetében teszem le tisztemet, azon óhajtással, hogy Körünknek még sokszor, igen sokszor nyílják a maihoz hasonló ünnepi aktusra alkalma, melyen a nyomdászatunk emelésére irányított munka érdemlett jutalmát elnyeri.

Isten áldja művészetünket!

Kleinmann Frigyes.